

‘Başka Bir Okul Mümkün’* e İnanmak...

DÜNDARALP BU YAZISINDA, TÜRKİYE’DEKİ EĞİTİM SORUNUNU KENDİNE DERT EDEN “BAŞKA BİR OKUL MÜMKÜN (BBOM)” GİRİŞİMİNE VE BBOM’UN MİMARİ TASARIM İLKELERİNE DEĞİNMEKTEDİR

Boğaçhan DüNDARALP

ÜSTTE BBOM Mimari Çalıştay-Bodrum
Tasarım Ana İlkelerinin Oluşturulma süreci, 03.2012

**“EĞİTİM HAYATA
HAZIRLIK DEĞİLDİR.
EĞİTİM HAYATIN TA
KENDİSİDİR”** John Dewey

Gün geçtikçe hayat karşısında seçeneklerin daraldığı; sosyal ve ekonomik adaletsizliğin arttığı; gezegen kaynaklarının giderek tüketildiği; değerlerin muğlaklaştığı bir dünyada; gezegenimizin geleceğinin bir parçası olacak ‘çocuklarımız’ ve onların ‘eğitimi’, kuşkusuz hayat karşısındaki en büyük önceliklerimizden biri. Bizi giderek yutan, parçası haline geldiğimiz, düşünmeden normlarına uyduğumuz, kendi ellerimizle kurduğumuz bu medeniyetin içinde, onu sürdüreceği yeni kuşakların jeneratörü zorunlu eğitim sistemlerinin aksine; hayat karşısında farklı kavrayışlar üretebilen, geliştirdiği duyarlılıklar ve değerler üzerinden kendi iradesini geliştirebilen ve adaletli davranarak, gerekli iletişim olanaklarını yaratan kuşaklar nasıl bir ortamda yetişir? Böyle bir ortam kurmak mümkün mü; hele geleceğin yöneticilerini yetiştireceğini iddia eden ana okullarının olduğu, hızlı kalkınma adına coğrafyasını bozan, doğasını yok eden, toplumsal ve sosyal hayatını ayırtıran, tepeden inme kararlarla yaşam alanlarının gün be gün değiştiği, değerler ve eğitim sisteminin tektipleştirildiği, insanların birbirine şüphe ve güvensizlikle baktığı bir coğrafyada? Bunu bilmiyoruz. Ama içindeumudu olan, çaresizlikten kendi yolunu inşa eden, sayıları gün geçtikçe artan bir avuç insan; tamamıyla gönüllü emekle işleyen, eşitlikçi, demokratik bir yapılanma üzerinde, kendi yarattığı öz kaynaklar üzerinden bu hayali 4 yıldır inşa etmeye çalışıyor. Önce İstanbul’da, sonra Bodrum’da, şimdilerde Ankara, Antalya ve İzmir’de... Bu insanları bir

araya getiren bir amaç, bir hedef değil; çaresizlik, alternatifsizlik, ihtiyaç... Ne istediğinden çok, ne istemediğinden yola çıkarak birbirini bulan insanlar topluluğu...

Ortak dertleri olan-eğitimciler, akademisyenler, sosyal bilimciler, avukatlar,mimarlar, mühendisler gibi pek çok farklı disiplinden gelen- bu insanlar; hayata bakışları ve değerlerinin ötesinde, dünyayı biçimlendiren güçler karşısında temel değerlerin peşine düşmüş ve egemen eğitim sistemleri karşısında 100 yılı aşkın bir süre içinde farklı coğrafyalarda deneyimlenen demokratik okullar, özgür okullar ve alternatif eğitim sistemlerini, mekanlarını, araçlarını araştırarak kendi yaşadıkları coğrafyaya özgü bir model geliştirdiler. Ortak ilkeler ve öncelikler belirlediler. Zamanlarını, emeklerini birleştirdiler, dayanıştılar. Bir dernek yapılanması içinde işler bir yapı kurdular.

Eşitlik, toplumsal adalet, özgürlük (düşünce, ifade, hareket, seçim), dayanışma,çoğulculuk,toplumsal duyarlılık, şiddet karşıtlığı (fiziksel, sözlü, psikolojik), ayrımcılık karşıtlığı (milliyet, ırk, dil, din, cinsiyet, cinsel yönelim, ekonomik, sosyal, fiziksel), ekolojik düşünce,yaratıcılık, üretkenlik, dürüstlük, öz denetimcilik, eleştirelilik, farkındalık, empatigibi ortak ilkeler üzerine inşa ettikleri bu yapı 4 Temel eksen üzerine oturuyor: Alternatif Eğitim, Demokratik Yönetim, Ekolojik Duruş,Özgün Finansman.

Bu gönüllü insanlar topluluğu “Başka Bir Okul Mümkün Derneği” olarak varlığını “Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde belirlenen temel hakları hayata geçiren, çocukların kendilerini

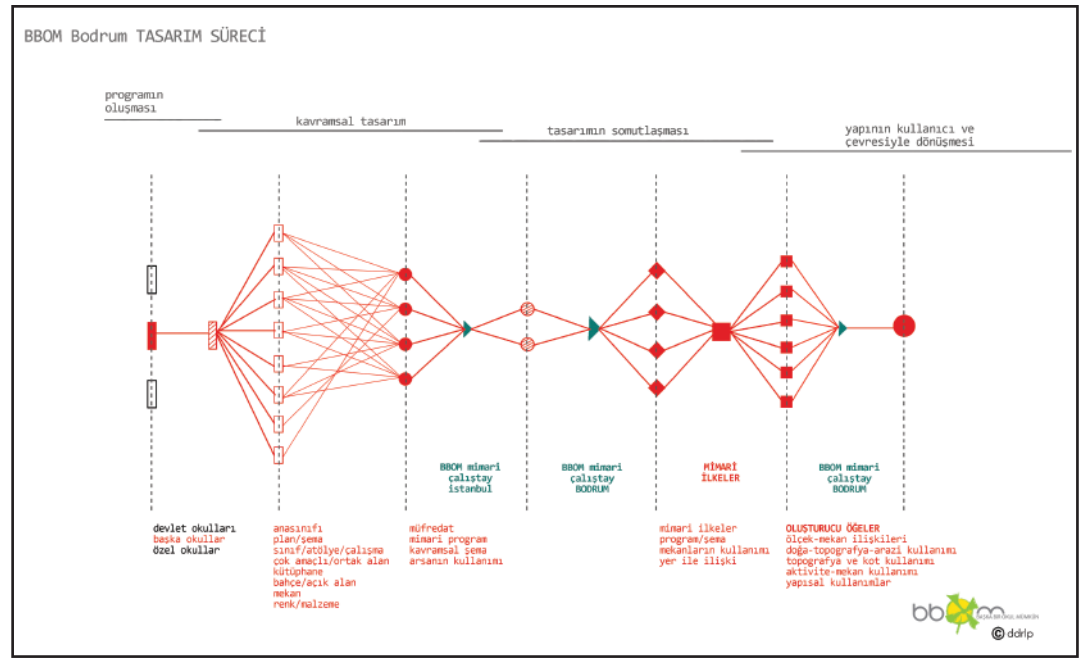
gerçekleştirmelerini sağlayan, katılımcı demokrasiyle yönetilen, ekolojik dengeye saygılı ve kar amacı gütmesizin uygulanan bir eğitim modelinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına” adanmış durumdadır. Bu doğrultuda, aileler ile gönüllülerden oluşan inisiyatifler tarafından kar amacı gütmeksizin kurulacak ve yürütülecek bu eğitim modeline sahip okullar kurma çabası; şimdilerde bir taraftan araştırma, geliştirme bir taraftan da hayata geçirme adına emek yoğun müzakere ve mücadele içinde sürdürülüyor.

2013-2014 eğitim yılı için hazırlıklara başlayan İstanbul ve Bodrum oluşumlarında dernek yapılanmasının yanında her okul bağımsız bir kooperatif yapılanması üretti. Bu gelişmeler diğer iller için de süreci hızlandıran etkenler oldu.

Bu sürecin içinde yaklaşık 2 yıldır Berna ile mimar anne-baba olarak bu oluşum içindeki mimari konuları gönüllü olarak çalışıyoruz. Bir taraftan alternatif eğitim mekanlarının araştırmaları; bir taraftan da hedeflenen okul yapılarının kendi bağlamsal durumları üzerinden BBOM eğitim modelinin mekanlarını araştırıyoruz. Araştırma ve tasarım temelli bu iki çalışma eksenini iki temel soruya odaklanıyor: 1.BBOM eğitim mekanları nasıl olmalıdır? 2. Bu mekanları tasarlamamanın, hayata geçirmenin yöntemi ne olmalıdır?

BBOM Eğitim Mekanları

BBOM mekanları belirli bir eğitim metodolojisinin aracı olmaktan çok; alternatif ve farklı kullanımlara olanak yaratacak, kullanıcılarının dönüştürebilecekleri bir ortamın aracı olarak düşünülebilir. Beden ölçeğinde beden-mekan-ölçek-malzeme-detay-kullanım ile başlayan; doğa-çevre-fiziki ve sosyal yapıya kadar genişleyen; her ilişki biçiminin öğrenme temelinde karşılıklarını üretebilme olanaklarını araştırıran bir kavrayış ile ele alınmaya çalışılıyor. Mekan çalışmaları sadece mimarlar tarafından ele alınacak mimari bir konu olarak değil; başta eğitimciler olmak üzere BBOM eğitim modeli üzerinde çalışan, düşünen, sürece dahil olan farklı disiplinlerdeki gönüllülerle birlikte içinde bulunduğu ortam ile bir bütün olarak araştırılıyor.

Mimari Çalışma/ Tasarım Yöntemi

Gönüllü çalışma, demokratik yapılanma, farklı bilgi alanları ve uzmanlıkların bir arada karar alma mekanizmaları üretmesi; mimari konularda ve BBOM mekanlarının tasarlanmasında kendi 'katılımcı tasarım modeli'mizi üretme konusunda bir yaklaşım geliştirmemizi

eden mimarlık ortamımız için de önemli olabilir. Çocukları anaokulundan başlayarak öğrenmekten çok teste ve yarışmaya hazırlayan eğitim sistemini tekrar eden bir model yerine alternatif mimari süreçler üretilebileceğini de deneyimlemek, gösterebilmek; bizim açımızdan heyecan verici olmaktan çok umut vericidir. Bu konuda denemeye

“GEZEĞENİMİZİN GELECEĞİNİN BİR PARÇASI OLACAK ‘ÇOCUKLARIMIZ’ VE ONLARIN ‘EĞİTİMİ’ KUŞKUSUZ HAYAT KARŞISINDAKİ EN BÜYÜK ÖNCELİKLERİMİZDEN BİRİ”

sağladı. Eğitim konusunda olduğu kadar 'Katılımcı Tasarım' üzerine yaptığımız çalışmalar ve deneyimler bize bu konuda epey yardımcı oldu. Bu yöntemle somut bir proje elde etme adına Bodrum ekibi ile yaptığımız çalışma bu konuda önemli bir deneyim üretmemizi sağladı. Hem süreç olarak hem de ürün olarak Dağbelen köyü için hazırlanan bu proje 'BBOM okulları tasarımı' için bir deneyim oluşturmaktan öte; şu ana kadar Türkiye'de örneğine rastlamadığımız bir proje elde etme yöntemi olarak da oldukça farklı bir model sunmaktadır.

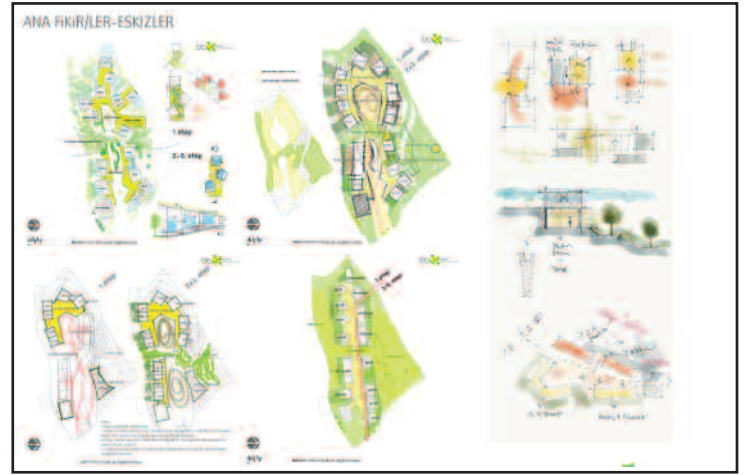
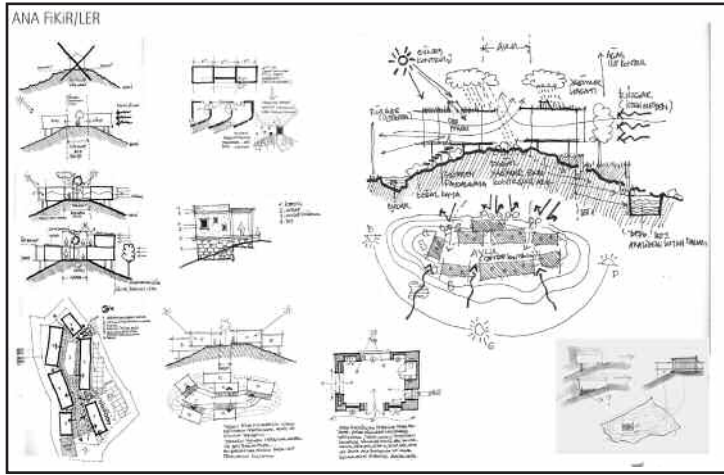
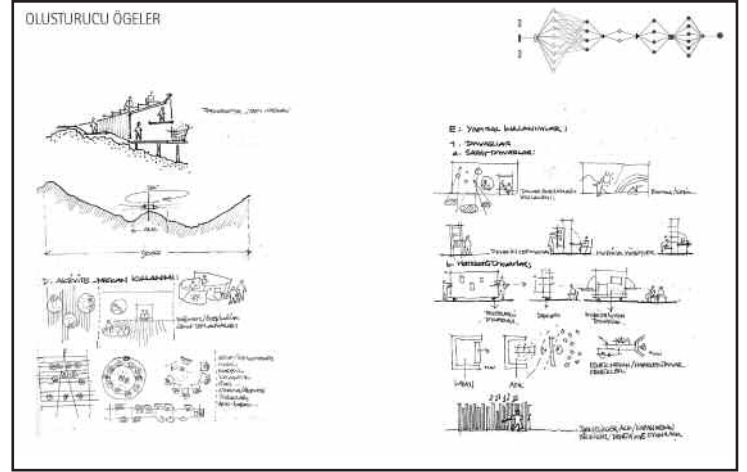
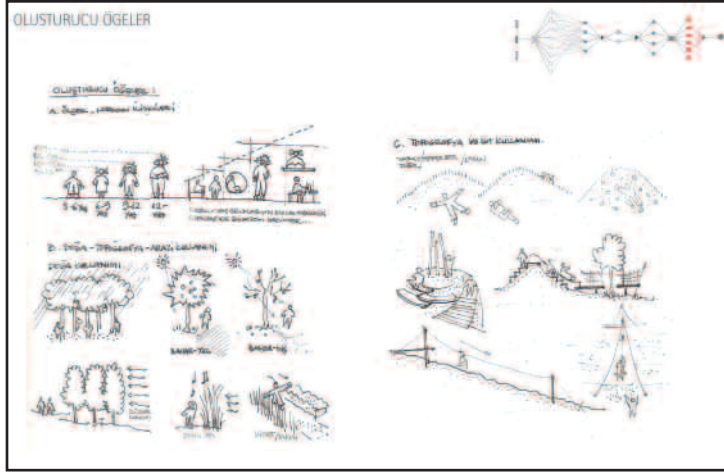
Hele umudunu 'fırsat eşitliği' adına ancak müellif seçme konusunu çözebilen 'yarışma'lara bağlamış; projelerini kollektif bilgi birikimi ve empati yoksunu süreçlere mahkum

ve deneyimlemeye devam edeceğiz.

Başka Bir Okul Mümkün girişimi, pek çok okulun aksine; eğitim ve çocuklar için ne bir formül sunuyor, ne de bir hedef için garanti veriyor ya da bir model pazarlıyor. Sadece ortak kaygıların tetiklediği, ortaklıklar ve farklılıkların dengesi üzerine kurulmuş; çocukların kendi kişiliklerini inşa edebilecekleri, zengin imkânlar sunan eğitim ortamı peşinde koşuyor.

BBOM; kar amacı gütmese de bir finansmana, hayata ve doğaya temas edebilecek bir mekâna ya da mekanlara,"Başka Bir Okulun Mümkün" olacağına inanan iradeli, sorumluluk sahibi,güven duyulabilecek insanlara ihtiyaç duyuyor.

Ve şimdilerde de daha çok desteğe...

BBOM Mimari İlkeleri

Bu ilkeler BBOM okullarının; 'Yer'e bağlı; bölge, iklim, topografya, yerleşim ve parsel ölçeğindeki değişkenlere; farklı sosyal çevre, finansman, imkan ve kullanımlara göre farklı mimari yapısal oluşumlar olmasına izin verirken, ortak bir 'anlayış' ve 'değer' dünyasında tutmayı hedefler.

Bu nedenle;

1. BBOM okulunun tip projesi yoktur. Tip okul anlayışını değil, ortaklıklarını mekan anlayışından alan özgün okullar anlayışını benimser.

2. BBOM okulu mekanları eğitim için tanımlanmış duvarlar içine sıkışmış kutu mekanlardan oluşmazlar. Okul, açık-kapalı tüm alanları, içinde bulunduğu çevreyle bir bütün olarak öğrenme mekanları olarak kullanılır.

3. BBOM okulu mekanları eğitimcilerin müfredatlarını uyguladıkları alanlar değil, çocukların bireysel ilgi ve ihtiyaçlarına yanıt üretebilen; birarada ve tek tek öğrenebilme imkanları sunan; sadece öğretmen odaklı değil, okulun parçası olan herkesin birbirinden öğrenebileceği etkileşim ve iletişim

imkanı sunan mekanlardan oluşur, çocuk merkezlidir.

4. BBOM okulu, içinde eğitim verilen bir bina değil, aynı zamanda öğrenimin aracı ve kaynağıdır.

5. BBOM okulu mimarisi, bilişsel öğrenimi, duyuşsal öğelerle de birleştirmiş, gerçek yaşam modelini içine almış, etkileşime ve iletişime dayalı; sadece okul alan sınırları içinde

“BBOM, ALTERNATİF VE FARKLI KULLANIMLARA OLANAK YARATACAK, KULLANICILARININ DÖNÜŞTÜREBİLECEKLERİ BİR ORTAMIN ARACISI OLARAK DÜŞÜNÜLEBİLİR”

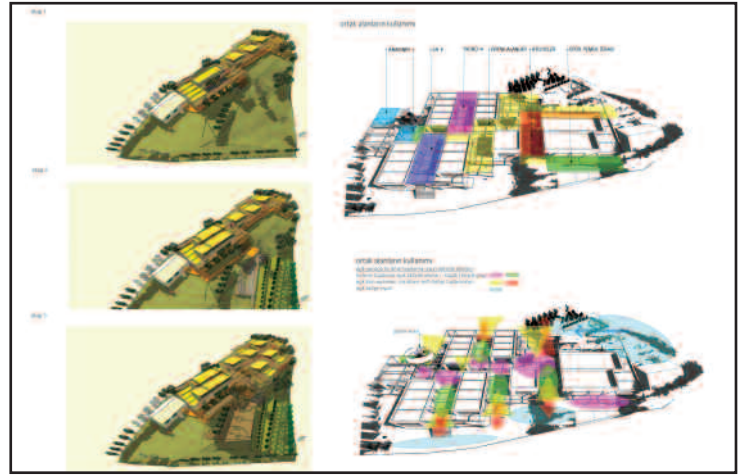
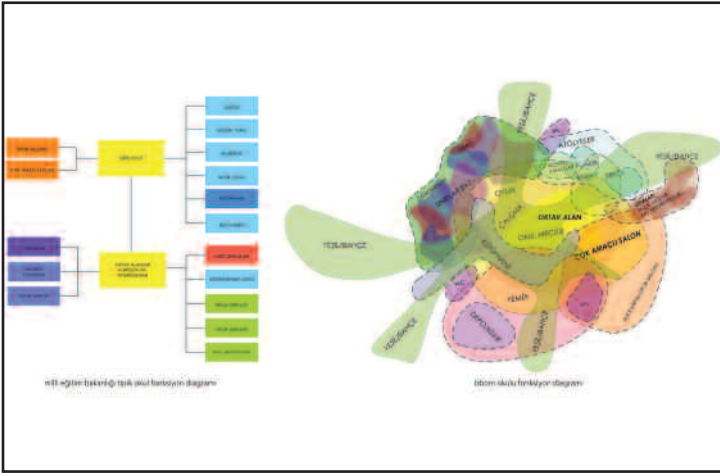
değil, çevresindeki yaşamla da dinamik ve üretici ilişkiler kurabilen bir yapı ve mekan anlayışı sunar. Mekanları sınırlayıcı değil, katılımcıdır.

6. BBOM okulu mekanları hiyerarşik ve tanımlayıcı değil, demokratik ve katılımcıdır. Dayatmaz, yönlendirmez, olanak yaratır. Katı ve statik değil, esnek ve dönüştürülmeye açıktır.

7. BBOM okulu mimarisi esnekliği sadece mobilya hareketlerine bağlı kullanım esnekliği olarak tanımlamaz. Yapım aşamasından başlar, tüm yapının kullanım hayatı boyunca sürer. Katılımcılıkla paralel genişler. Bu yüzden BBOM okulları kendi özgün finansman yapısı ile etaplanabilir bir mimari sunar; yapının zaman içindeki değişikliklerine, eklere izin verir;

kullanım olanaklarını çoğaltacak yönde yapısal evrilme esnekliği taşır.

8. BBOM okulu gerçek hayatın içerdiği tüm mekanlara; kamusal mekan, özel mekan, yapay mekan, doğal mekan, buluşma, tartışma, öğrenme, öğretme, üretim, tüketim, düşünme, araştırma, çatışma, uzlaşma, uyum, kaçış mekanlarını kendi

iletişim dinamiklerini yok saymadan barındırır.

9. BBOM okulu mimarisi yapıyı 'kat'ya da 'katlı' yapı anlayışı içinde düşünmez, çevresi ile etkileşimli iç-dış mekanlarla ilişkili; mekan olanakları ve onun ergonomisi ile düşünen 'hacim'lerden oluşan bir yapı anlayışını benimser.

10. BBOM okulu mekanları içerdiği hayat ile gerçek hayatı birbirine katar; onun simülasyonunu üretmez. Bunun için doğaldır. Bunları üretmeye kalkmak yerine üretilmesine olanak verecek imkanlar sunar.

11. BBOM okulu etiketlenmiş ekoloji anlayışını değil, elinde varolan kaynakları farkedene, bunları bencilce kullanmayan, tüketim dengesini üretimle destekleyerek kullanan; bunu yaparken de sürdürülebilirlik adına doğayı yeniden bir sömürü nesnesine indirgemeyen, onun döngülerine katılan ve bunu da teşhir etmek yerine yaşayan 'derin ekoloji' anlayışını benimser.

12. BBOM okulu içinde bulunduğu doğaya ne kadar eklendiğinden, onu ne kadar dönüştürdüğüne; malzeme

seçimlerinden, yapım sürecine; kullanım sürecindeki enerji kullanımından, sağlık, hijyen gibi faktörleri de işin içine katan, yapı fiziği ve yapı kimyasına kadar pek çok detayı bu derin ekoloji kavramı ile sorgulayan bir içerik taşır.

13. BBOM okulu mimarisi araziyi üzerine inşa edilecek yapı olarak görmez; çevresi, sosyal yaşantısı, doğası ile bir bütün olarak algılar. Onun tüm imkanlarını, olanaklarını ve potansiyelini kendi 'değer' sistemi içinde araştırır.

14. BBOM okulu mimarisi okul saatleri dışında kullanılmayan bir yapı

değil, sadece bir eğitim yapısı hiç değildir. İçinde bulunduğu sosyal ve doğal doku ile birlikte yaşayan, farklı zamansal döngülerde içinde sürekli hayat bulunan ve o hayatın içinde kattığı her yaştan insanın birlikte öğrendiği bir yaşam alanıdır. □

Boğaçhan Dünderalp, Mimar

DİPNOT

• <http://www.baskabirolkulumkun.net/>

